Izvađeno iz:
Rječnik biblijske teologije, Xavier Leon-Dufour, Kršćanska sadašnjost, Zagreb,1993.

U rječniku se koriste biblijski citati (samo kratice iz pokoncilske Biblje u izdanju Kršćanske sadašnjosti).

Biblijski tekstovi preuzeti su iz internetskog izdanja Velike biblijske konkordancije:
http://www.intratext.com/IXT/SCR0002/_P1.HTM

Tekst iz rječnika je napisan **podebljanim ili masnim slovima.**

U rječniku i u Bibliji se koristi ime Jahve koje je ovdje zamijenjeno imenom Gospodin.

-slika izrađena u generatoru slika na playgroundai.com

SAMOĆA

Čovjek je stvoren na sliku Boga, Oca, Sina i Duha Svetoga, Boga koji je preobilna plodnost ljubavi; kao takav čovjek mora živjeti u zajedništvu s Bogom i s ljudima, i tako donositi plod. Samoća je stoga, po sebi, zlo koje dolazi od grijeha; može, međutim, postati izvorom zajedništva i plodnosti ako se pridruži otkupiteljskoj samoći Isusa Krista.

I. ČOVJEKOVA SAMOĆA

1. ***"Nije dobro da čovjek bude sam" (Post 2,18).*** **-**

(Post 2,18)
(18) I reče Gospodin, Bog: "Nije dobro da čovjek bude sam: načinit ću mu pomoć kao što je on."

Bog smatra samoću zlom. Ona predaje siromaha, tuđinca, udovicu i sirotu na milost i nemilost zlikovcima (Iz 1,17.23);

(Iz 1,17.23)
(17) Učite se dobrim djelima: pravdi težite, ugnjetenom pritecite u pomoć, siroti pomozite do pravde, za udovu se zauzmite."
(23) Knezovi se tvoji odmetnuli, s tatima se pobratili. Svi za mitom hlepe, za darovima lete. Siroti pravdu uskraćuju, udovička parnica ne stiže k njima.

njihove zaštitnike smatra svojim sinovima i miluje ih više nego mati (Sir 4,10);

(Sir 4,10)
(10) Budi kao otac sirotama i kao muž budi na pomoć udovicama. I bit ćeš kao sin Svevišnjemu, koji će te ljubiti više nego tvoja majka.

ako zakažu ljudske podrške, Bog će postati osvetnikom tih siromaha (Izr 23,10 sl; Ps 146,9).

(Izr 23,10 sl)
(10) Ne pomiči prastare međe i ne prodiri u polje siročadi, (11) jer je moćan njihov osvetnik: branit će njihovo pravo protiv tebe.

(Ps 146,9)
(9) Gospodin štiti tuđince, sirote i udovice podupire, a grešnicima mrsi putove.

Samoća, nadalje, baca u sramotu onu koja ostaje neplodna; dok ne bude objavljen smisao djevičanstva, Bog poziva da se toj sramoti doskoči zakonom levirata (Pnz 25,5-10);

(Pnz 25,5-10)
(5) Kad braća stanuju zajedno pa jedan od njih umre a da nije imao sina, žena pokojnoga neka se ne preudaje izvan kuće, nego neka k njoj pristupi njezin djever i uzme je sebi za ženu te izvrši djeversku dužnost. (6) A prvi sin koga ona rodi neka ostane na ime njegova pokojnoga brata da njegovo ime ne izumre u Izraelu. (7) Ako, međutim, onaj čovjek ne želi da se oženi svojom snahom, onda njegova snaha neka dođe na vrata pred starješine i kaže: 'Neće djever moj da sačuva ime bratu svome u Izraelu; neće da mi učini djeversku dužnost.' (8) Neka ga pozovu starješine njegova grada i

pitaju. Bude li uporan i kaže: 'Ne želim se njom ženiti', (9) neka njegova snaha k njemu pristupi na oči starješine pa mu skine s noge sandalu, pljune mu u lice i kaže ove riječi: 'Ovako se radi čovjeku koji neće da podigne doma svome bratu!' (10) Taj neka se prozove u Izraelu 'Dom bosoga'.

ponekad dapače osobno nastupa da obraduje napuštenu (1 Sam 2,5; Ps 113,9; Iz 51,2).

(1 Sam 2,5)
(5) Nekoć siti sad se za kruh muče, nekoć gladni ne gladuju više. Nerotkinja rađa sedam puta, majka brojne djece svježinu izgubi.

(Ps 113,9)
(9) Nerotkinji daje da u domu stanuje kao radosna majka djece brojne.

(Iz 51,2)
(2) Pogledajte oca svoga Abrahama i Saru koja vas porodi! Jest, sam bijaše kad sam ga pozvao, al' sam ga blagoslovio i umnožio."

Kušnja samoće jest poziv na posvemašnje pouzdanje u Boga (Est 4,17 = LXX r. 19).

(Est 4,17)
(17) Mordokaj se onda povuče i učini što mu je naredila Estera.

2. ***Bog hoće da grešnik bude sam.*** **- Samoća tako otkriva čovjeku njegovo grešno stanje; ona tada postaje poziv na obraćanje.** (trebalo bi pisati obraćenje -napomena Milan Kušnjačić). **Upravo tome može poučiti bolest, patnja i prerana smrt. Otkinut od društva ljudi (Job 19,13-22), nesretnik prepoznaje sebe u stanju grijeha.**

(Job 19,13-22)
(13) Od mene su se udaljila braća, otuđili se moji poznanici. (14) Nestade bližnjih mojih i znanaca, gosti doma mog zaboraviše me. (15) Sluškinjama sam svojim kao stranac, neznanac sam u njihovim očima. (16) Slugu zovnem, a on ne odgovara i za milost ga moram zaklinjati. (17) Mojoj je ženi dah moj omrznuo, gadim se djeci vlastite utrobe. (18) I deranima na prezir tek služim, ako se dignem, rugaju se meni. (19) Pouzdanicima sam svojim mrzak, protiv mene su oni koje ljubljah. (20) Kosti mi se za kožu prilijepiše, osta mi jedva koža oko zuba. (21) Smilujte mi se, prijatelji moji, jer Božja me je ruka udarila. (22) Zašto da me k'o Bog sam progonite, zar se niste moga nasitili mesa?

Drugim putem Bog također objavljuje da grešnika predaje samoći. On napušta nevjernu zaručnicu (Hoš 2,5; 3,3);

(Hoš 2,5)
(5) da je golu ne svučem te učinim da bude k'o na dan rođenja; da je ne obratim u pustinju, da je u zemlju suhu ne obratim i žeđu ne umorim.

(Hoš 3,3)
(3) i rekoh joj: "Za mnogo dana ostat ćeš mi povučena, nećeš se odavati bludu ni podavati nikojem čovjeku, a ni ja neću k tebi prilaziti."

prorok Jeremija mora svojim beženstvom znamenovati neplodnost Izraela (Jr 16,2; 15,17);

(Jr 16,2)

(2) "Ne uzimaj sebi žene; i nemaj ni sinova ni kćeri na ovome mjestu.

(15,17)
(17) Nikad sjedio nisam u društvu veseljaka da se razveselim. Pod težinom ruke tvoje samotan živim, jer ti me jarošću prože.

najzad, izgnanstvo daje do znanja da samo Bog može čovjeka oteti samoći dajući mu plodnost (Iz 49,21; 54,1 sl).

(Iz 49,21)
(21) I ti ćeš se u srcu svom zapitati: 'Tko mi rodi sve ove? Bijah bez djece, neplodna, prognana i odbačena, pa tko ih podiže? Bijah, eto, sama ostala, a oni gdje su bili?'"

(Iz 54,1 sl)
Kliči, nerotkinjo, koja nisi rađala; podvikuj od radosti, ti što ne znaš za trudove! Jer osamljena više djece ima negoli udata, kaže Gospodin. (2) Raširi prostor svog šatora, razastri, ne štedi platna svog prebivališta, produži mu užeta, kolčiće učvrsti! (3) Jer proširit ćeš se desno i lijevo. Tvoje će potomstvo zavladat' narodima i napučit će opustjele gradove.

II. OD SAMOĆE K ZAJEDNIŠTVU

1. *Samoća koju je Isus prihvatio.* - Bog je dao ljudima svoga Jedinorođenca (Iv 3,16)

(Iv 3,16)
(16) Uistinu, Bog je tako ljubio svijet te je dao svoga Sina Jedinorođenca da nijedan koji u njega vjeruje ne propadne, nego da ima život vječni.

da bi ljudi preko Emanuela (= "Bog s nama", Iz 7,14) našli zajednštvo s Bogom.

(Iz 7,14)
(14) Zato, sam će vam Gospodin dati znak: Evo, začet će djevica i roditi sina i nadjenut će mu ime Emanuel!

No, da bi čovječanstvo oteo samoći grijeha, Isus je primio na sebe tu samoću, a ponajprije samoću grešnog Izraela. U pustinji je bio pobjednik Protivnika (Mt 4,1-11; usp 14,23),

(Mt 4,1-11)
Duh tada odvede Isusa u pustinju da ga đavao iskuša. (2) I propostivši četrdeset dana i četrdeset noći, napokon ogladnje. (3) Tada mu pristupi napasnik i reče: "Ako si Sin Božji, reci da ovo kamenje postane kruhom." (4) A on odgovori: "Pisano je: *Ne živi čovjek samo o kruhu, nego o svakoj riječi što izlazi iz Božjih usta."* (5) Đavao ga tada povede u Sveti grad, postavi ga na vrh Hrama (6) i reče mu: "Ako si Sin Božji, baci se dolje! Ta pisano je: *Anđelima će svojim zapovjediti za tebe i na rukama će te nositi da se gdje nogom ne spotakneš o kamen."* (7) Isus mu kaza: "Pisano je također: *Ne iskušavaj Gospodina, Boga svojega!"* (8) Đavao ga onda povede na goru vrlo visoku i pokaza mu sva kraljevstva svijeta i slavu njihovu (9) pa mu reče: "Sve ću ti to dati ako mi se ničice pokloniš." (10) Tada mu reče Isus: "Odlazi, Sotono! Ta pisano je: *Gospodinu, Bogu svom se klanjaj i njemu jedinom služi!"* (11) Tada ga pusti đavao. I gle, anđeli pristupili i služili mu.

(Mt 14,23)

(23) A pošto otpusti mnoštvo, uziđe na goru, nasamo, da se pomoli. Uvečer bijaše ondje sam.

molio se u samoći (Mk 1,35.45; Lk 9,18; usp. 1 Kr 19,10).

(Mk 1,35.45)
(35) Rano ujutro, još za mraka, ustane, iziđe i povuče se na samotno mjesto i ondje se moljaše.
(45) Ali čim iziđe, stane on uvelike pripovijedati i razglašavati događaj tako da Isus više nije mogao javno ući u grad, nego se zadržavao vani na samotnim mjestima. I dolažahu k njemu odasvud.

(Lk 9,18)
(18) Dok je jednom u osami molio, bijahu s njim samo njegovi učenici. On ih upita: "Što govori svijet, tko sam ja?"

(1 Kr 19,10)
(10) On odgovori: "Revnovao sam gorljivo za Gospodina, Boga nad vojskama, jer su sinovi Izraelovi napustili tvoj Savez, srušili tvoje žrtvenike i pobili mačem tvoje proroke. Ostao sam sam, a oni traže da i meni uzmu život."

Napokon, u Getsemaniju se suočuje sa snom učenika koji mu uskraćuju zajedništvo u molitvi (Mk 14,32-41) i sam se suočava sa smrtnom tjeskobom.

(Mk 14,32-41)
(32) I dođu u predio imenom Getsemani. I kaže Isus svojim učenicima: "Sjednite ovdje dok se ne pomolim." (33) I povede sa sobom Petra, Jakova i Ivana. Spopade ga užas i tjeskoba (34) pa im reče: *"Duša mi je* nasmrt *žalosna!* Ostanite ovdje i bdijte!" (35) Ode malo dalje i rušeći se na zemlju molio je da ga, ako je moguće, mimoiđe ovaj čas. (36) Govoraše: "Abba! Oče! Tebi je sve moguće! Otkloni čašu ovu od mene! Ali ne što ja hoću, nego što hoćeš ti!" (37) I dođe, nađe ih pozaspale pa reče Petru: "Šimune, spavaš? Jedan sat nisi mogao probdjeti? (38) Bdijte i molite da ne padnete u napast. Duh je, istina, voljan, no tijelo je slabo." (39) Opet ode i pomoli se istim riječima. (40) Ponovno dođe i nađe ih pozaspale. Oči im se sklapale i nisu znali što da mu odgovore. (41) Dođe i treći put i reče im: "Samo spavajte i počivajte! Gotovo je! Dođe čas! Evo, predaje se Sin Čovječji u ruke grešničke!

Kao da ga je i sam Bog napustio (Mt 27,46).

(Mt 27,46)
(46) O devetoj uri povika Isus iza glasa: "*Eli, Eli, lema sabahtani?"* To će reći: "*Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?"*

U stvari on nije sam, Otac je uvijek s njim (Iv 8,16.29; 16,32);

(Iv 8,16.29)
(16) no ako i sudim, sud je moj istinit jer nisam sam, nego - ja i onaj koji me posla, Otac.
(29) Onaj koji me posla sa mnom je i ne ostavi me sama jer ja uvijek činim što je njemu milo."

(Iv 16,32)
(32) Evo dolazi čas i već je došao: raspršit ćete se svaki na svoju stranu i mene ostaviti sama. No ja nisam sam jer Otac je sa mnom.

stoga on, kao zrno bačeno u zemlju, ne ostaje sam, već donosi ploda (Iv 12,24);

(Iv 12,24)
(24) Zaista, zaista, kažem vam: ako pšenično zrno, pavši na zemlju, ne umre, ostaje samo; ako li umre, donosi obilat rod.

on "razasutu djecu Božju skuplja u jedinstvo" (11,52)

(Iv 11,52)
(52) ali ne samo za narod nego i zato da raspršene sinove Božje skupi u jedno.

i "sve ljude privlači k sebi" (12,32). Zajedništvo je pobijedilo.

(Iv 12,32)
(32) A ja kad budem uzdignut sa zemlje, sve ću privući k sebi."

2. ***Sami s Isusom Kristom da bismo bili sa svima.*** **- Isus je otpočeo to okupljanje mesijanskog naroda pozvavši učenike da 'budu s njime' (Mk 3,14).**

(Mk 3,14)
(14) I ustanovi dvanaestoricu da budu s njime i da ih šalje propovijedati

Došavši tražiti izgubljene ovce, on, sam (Lk 15,4),

(Lk 15,4)
(4) "Tko to od vas, ako ima sto ovaca pa izgubi jednu od njih, ne ostavi onih devedeset i devet u pustinji te pođe za izgubljenom dok je ne nađe?

uspostavlja razbijeno jedinstvo stupajući u razgovore "u četiri oka" sa svojim učenicima (Mk 4,10; 6,2), (6,2 ne odgovara, možda je 9,2 -napomena Milan Kušnjačić).

(Mk 4,10)
(10) Kad bijaše nasamo, oni oko njega zajedno s dvanaestoricom pitahu ga o prispodobama.

(Mk 6,2)
(2) I kada dođe subota, poče učiti u sinagogi. I mnogi što su ga slušali preneraženi govorahu: "Odakle to ovome? Kakva li mu je mudrost dana? I kakva se to silna djela događaju po njegovim rukama?

(Mk 9,2)
(2) Nakon šest dana uze Isus sa sobom Petra, Jakova i Ivana i povede ih na goru visoku, u osamu, same, i preobrazi se pred njima.

s grešnicima (Iv 4,27; 8,9).

(Iv 4,27)
(27) Uto dođu njegovi učenici pa se začude što razgovara sa ženom. Nitko ga ipak ne zapita: "Što tražiš?" ili: "Što razgovaraš s njom?"

(Iv 8,9)

(9) A kad oni to čuše, stadoše odlaziti jedan za drugim, počevši od starijih. Osta Isus sam - i žena koja stajaše u sredini.

Ljubav što je on traži jedincata je, viša od svake druge ljubavi (Lk 14,26),

(Lk 14,26)
(26) "Dođe li tko k meni, a ne mrzi svog oca i majku, ženu i djecu, braću i sestre, pa i sam svoj život, ne može biti moj učenik!

slična onoj koju je nalagao Gospodin, Bog jedini (Pnz 6,4; Neh 9,6).

(Pnz 6,4)
(4) Čuj, Izraele! Gospodin je Bog naš, Gospodin je jedan!

(Neh 9,6)
(6) Ti si, Gospodine, Jedini! Ti si stvorio nebo, i nebesa nad nebesima, i vojsku njihovu, zemlju i sve što je na njoj, mora i što je u njima. Ti sve to oživljavaš, i vojske se nebeske tebi klanjaju.

Crkva se, kao i njezin Zaručnik i Gospodin, nalazi sama u svijetu kome ne pripada (17,16) (trebalo bi pisati Iv 17,16, a mogli su dodati i 1 Iv 2,15-17 -napomena Milan Kušnjačić).

(Iv 17,16)
(16) Oni nisu od svijeta kao što ni ja nisam od svijeta.

(1 Iv 2,15)
(15) Ne ljubite svijeta ni što je u svijetu. Ako tko ljubi svijet, nema u njemu ljubavi Očeve. (16) Jer što je god svjetovno - požuda tijela, i požuda očiju, i oholost života - nije od Oca, nego od svijeta. (17) Svijet prolazi i požuda njegova, a tko čini volju Božju, ostaje dovijeka.

te mora bježati u pustinju (Otk 12,6);

(Otk 12,6)
(6) A Žena pobježe u pustinju gdje joj Bog pripravi sklonište da se ondje hrani tisuću dvjesta i šezdeset dana.

ali odsad više nema istinske samoće: Krist, po svom Duhu, nije učenike ostavio kao "siročad" (Iv 14,18),

(Iv 14,18)
(18) Neću vas ostaviti kao siročad; doći ću k vama.

u očekivanju dana kad ćemo, pobijedivši samoću koju nameće smrt dragih bića, "biti skupa s njima odneseni... u susret Gospodinu. I tako ćemo zauvijek biti s Gospodinom" (1 Sol 4,17).

(1 Sol 4,17)
(17) a zatim ćemo mi živi, preostali, zajedno s njima biti poneseni na oblacima u susret Gospodinu, u zrak. I tako ćemo uvijek biti s Gospodinom.

- sastavio Milan Kušnjačić, 9. studenoga 2023.